

Politik för åttiotalet

Det är nu politiken för åttiotalet kan och skall läggas fast. I det "de politiska frågornas interregnum" som råder har våra politiker sin möjlighet att själva skriva dagordning för åttiotalet – att inte överlämna dagordningen i de oförutsedda händelsernas och den händelsesökande journalistikens våld.

Några frågor på dagordningen är självklara.

Vi har för det första ett bytesbalansunderskott på mellan 15 och 20 miljarder kronor att vänta under 1980. Vi använder helt enkelt mer resurser i vårt land än vad vi själva förmår utveckla. Det är i princip samma typ av överkonsumtion som den löntagare ägnar sig åt som tjänar 5 000 kronor i månaden men gör av med 6 000 kronor varje månad.

Vi har för det andra ett budgetunderskott på 55 miljarder kronor som hotar att bli ett än större underskott när väl bokslutet skall skrivas för staten. Det är ett underskott som kanske i sig inte är ett stort problem därför att det inte är uttryck för överkonsumtion – det är i stället ett uttryck för de offentliga transfereringarnas anarki. Ingen vet vad som händer, hur det händer och varför det händer. Alla bara ser hur pengar förs omkring i samhällsekonomin. Om inte underskottet i sig är något problem ger det emellertid i så måtto problem att alla dessa planlösa transfereringar mellan stat, kommun, företag och enskilda medborgare bryter sönder styrsystem och vettiga fördelningsprinciper i samhället.

Dessa båda ekonomins knapphetsproblem är utan tvekan svåra att lösa. Svårigheterna ligger dock inte främst i att analysera pro-

blemen och att finna rätt medel. Svårigheterna ligger i stället i att det politiska spelet och maktförhållandena allmänt i samhället inte tillåter att dessa medel tillgrips. Politikerna får inte acceptans för att generellt dra ner den privata konsumtionen med 10 % vilket skulle lösa en bra bit av bytesbalansproblemet. I "det politiska samtalet" kan man heller inte komma överens om den analys av transfereringssystemet och de förslag om minskning av rundgången som borde vara tämligen självklara.

I och med att nödvändiga och självklara åtgärder på ekonomins område inte vidtas kommer dessa ekonomins knapphetsproblem att alltfört dominera politiken. Hela det politiska livet kommer att lida av ett slags den ekonomiska knapphetens tyranni. Trots att vi har mer resurser i samhället och trots att medborgarna har högre standard såväl i fråga om enskilda som kollektiva nyttigheter än någonsin tidigare har vi aldrig ägnat mer möda åt att diskutera bristproblemen i samhället. Omvänt innebär detta att vi aldrig har ägnat mindre tid åt att diskutera andra huvudproblem i politiken – politiska problem av social och kulturell natur – och sådana problem finns sannerligen. Genom den ekonomiska knapphetens tyranni får de emellertid ingen självklar plats på den politiska dagordningen för 80-talet.

Vi har för det första ett *ungdomsproblem* som är stort i dag och som kommer att ge allvarliga effekter för det svenska samhällets framtid överhuvud taget. Det är ett ungdomsproblem som främst yttrar sig i drogmissbruk – framförallt alkohol men också narkotika – i en omfattning som vi inte haft

under modern tid i Sverige.

Vi har förlängt skolgången från sju år till i praktiken tolv år. Samtidigt har vi inte förmått göra denna skolgång meningsfull. För stora grupper ungdomar har vi därmed ersatt ett meningsfullt arbete med meningslös skolgång. I kanske den känsligaste ålder som en människa överhuvud taget har tvingar vi in människor i en rent asocial tillvaro – en tillvaro där de överhuvud taget saknar funktion i samhället. Det är inte förvånande att detta leder till missbruksproblem. Det är heller inte förvånande att detta öppnar för kulturell förflackning som är rena hånet mot det kultursamhälle som vi trodde oss skapa genom en god utbildning.

Vi har utöver det speciella ungdomsproblemet ett allmänt *missbruksproblem* i samhället. När vi trodde att förverkligandet av det materiella välfärdssamhället skulle bädda för ett kultursamhälle, trodde vi uppenbarligen fel. Den ökade fritiden och de minskande ekonomiska problemen har lett till förtligad och passiv "kulturkonsumtion" kombinerad med ett ständig ökande missbruk av droger.

Slutligen har vi ett *gemenskapsproblem* som i många stycken är nytt för det svenska samhället. Det hänger intimt samman med att vi under loppet av 10–15 år har brutit sönder familjeinstitutionen utan att låta andra gemenskapsformer utvecklas eller låta en ny familjeinstitution träda i den gamlas ställe. Förändringen av familjeinstitutionen hänger direkt samman med den ökade förvärvsfrekvensen för kvinnorna. Även om det är både önskvärt och oundvikligt att båda makarna förvärvsarbetar innebär inte detta att

det dubbla förvärvsarbetet är problemfritt. Gemenskapen i familjen och gemenskapen med barnen ger för de allra flesta människorna både tryggheten i livet och innehållet åt livet. Det är också i denna gemenskap som människor alltid har mött det direkta personliga ansvaret. Genom en sannskyldig kulturevolution har vi nu brutit sönder familjen.

För att det svenska samhället skall överleva som kultursamhälle och som garant för trygghet och välfärd måste politikerna möta de svåra sociala och kulturella problem som vi har pekat på. Förstör vi en ungdomsgeneration förstör vi också framtiden. Hemfaller stora delar av befolkningen åt drogmissbruk kommer den ekonomiska basen för välfärdens att förstöras. Återupprättar vi inte förutsättningarna för gemenskap och trygghet i familjen kommer vi att bryta ned den sociala samhörigheten överhuvud taget.

Förutsättningen för att politikerna skall kunna gripa sig an med dessa problem är dock att den ekonomiska knapphetens tyran bryts. Vi måste då snabbt nå koncensus om att lösa dessa knapphetsproblem. Det faller därvidlag ett tungt ansvar på våra politiska ledare – på Gösta Bohman, Thorbjörn Fälldin, Olof Palme och Ola Ullsten. Vi har inte råd med också ett åttiotal som förslösas i det partipolitiska grälets tecken. Och det var nog detta som de 2 miljoner människor som röstade mot kärnkraften egentligen ville ha sagt. De förstår inte varför politiker träter om ekonomi när de ser hur samhället i socialt och kulturellt avseende håller på att brytas sönder.